

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

123. Quidam Sacerdos habebat beneficium Curatum cum multis oneribus,
ut Missa, &c. & per multos annos multoties reliquit Horas Canonicas.
Quæsivit à me, an teneatur restituere in integrum omnes ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76359)

contra Religionem ex omissione recitandi, cuius fuit causa propter iniquam detentionem Beneficij; hoc est tantum consequenter, non principaliter, & merito diuersum non constituere peccatum ex regulis communibus in materia de peccatis, de quibus Dnu Thomas 1. 2. questione 71. artic. 6. & cum eo communiter Doctores Theologi. Et hæc omnia docet Elcobar à Corro de Hor. Canonic. q. 3. §. 5. num. 42.

RESOL. CXXI.

De Beneficij, qui partes leues in singulis Horis conuulsi, quæ simul sumptæ grauem quantitatem constitunt, teneatur ad aliquam restitutionem? Ex p. 1. r. 5. Ref. 54. Et ad iterum in ipsam. part. 5. tr. 14. Ref. 47. Sed hic tantum vna Ref. transcribitur.

Affirmatiue respondet Faustus de Horis Canonicis, lib. 2. q. 286. vbi sic ait. Ad restitutionem teneatur qui eodem die in singulis horis vericulos omisit, qui tamen simul sumpti vnam integram horam efficiunt: & ratio est, quia si cuiusmodi omissiones continuantur in ordine ad grauem culpam, ita etiam in ordine ad restitutionem. Sic ille.

Vnum negatiuum sententiam ex neoteris tenet expressè Cairus Palaus tom. 2. tract. 7. disput. 2. par. 7. num. 6. quia, ait ille, si pro qualibet hora huiusmodi præceptum latum est, tunc omisiones non coniunguntur cum omissione in Officio alterius diei. Sed adhuc admissio vnicum esse præceptum pro integro officio diei, credo nullam esse obligationem, quia ita est vnum præceptum, vt virtualiter multiplex sit, & obligatio restitutionis singulis horis est adnexa. Vnde si qualibet hora per se sumpta nullam inducit obligationem restituendi, neque illam inducet, quatenus vnicum quoddam Officium constituit. Officium namque indacere non poterat obligationem restituendi, nisi partes illius Officij diuim inducerent. Ita Palaus, qui citat Monetam & Filiucium. Vnde puto vtramque sententiam probabilem esse, sed ego magis negatiue adhæreo.

RESOL. CXXII.

Verus Beneficarius in quadam Cuitate huius Regni per spatium septem annorum recitauit officium sine debita attentione; & hoc voluntarie. Quæsumus an sit, an teneatur ad restitutionem fructuum, qui vnica sexcentis superabam? Ex p. 2. tr. 12. Ref. 1.

Relinquendo illam questionem, an recitans officium voluntarie distractus satisfaciat præcepto, dico circa præsentem difficultatem, quod affirmatiue respondent communiter DD. Homobonus de exam. Eccles. part. 1. tract. 4. cap. 5. quest. 40. Guantius in conuen. Rubr. Missal. tom. 1. sect. 1. cap. 6. num. 4. Nauarr. cap. 20. de oratione, num. 32. Gratius de off. aur. part. 1. lib. 2. cap. 51. numero 7. Petrus à Nauarr. lib. 2. capite 2. numero 140. & seq. Vega in summa tom. 1. cap. 128. cas. 20. Suarez in 3. part. tom. 5. disput. 4. sect. 2. num. 26. & de Religione, tom. 2. lib. 4. capite 26. num. 26. Rodri-guez tom. 1. cap. 143. num. 1. Moneta de distribut. part. 2. quest. 2. num. 20. Lorca in part. 2. tom. 2. di-ct. 26. de legib. membr. 2. ad 5. Salas de legib. di-Tom. 111.

putat. 9. sect. 1. num. 24. Squillante de obligationibus Clericorum, part. 1. dubit. 2. 1. num. 42. Fernandez in suo exam. Theolog. moral. par. 3. cap. 13. §. 8. Raphaël de la Torre in part. 3. tom. 1. contr. 9. de Horis Canonicis. Valquez opus. de beneficiis, cap. 4. §. 1. dub. 4. num. 104. & alij quos citat, & sequitur Barbosa in collect. tom. 1. lib. 3. tit. 4. cap. 9. num. 20. & Syluius in 2. 2. quest. 83. art. 3. conclus. 4. Et ratio est: nam, cum attentio sit modus substantialis, non satisfacit quis præcepto Ecclesie, sine attentione recitando, & ideo non dicitur recitasse, qui sic recitat; & sic contra eum. habet locum poena restitutionis, imposita contra non recitantes.

2. Tamen, quia contrariam opinionem censo probabilem esse cum Lessio lib. 2. cap. 37. dub. 18. num. 68. & Azotio, part. 1. lib. 10. cap. 13. question. 8. non imposui onus dicto beneficiario restituendi. Et ita hanc sententiam absolute amplexi sunt, ex neoteris Episcopus Antuerpiensis, Ioannes Maledus in 2. tractat. 10. cap. 2. dub. 4. & Paulus de Layman in Theol. moral. lib. 4. tractat. 1. cap. 5. num. 10. Cardinalis Toletus lib. 2. cap. 12. num. 16. Medina Cod. de orat. quest. 16. Corduba in question. lib. 4. quest. 13. Henricus lib. 9. cap. 2. num. 5. & Cas-tus de lege pœn. lib. 2. cap. 5. Probatur hæc opinio nam, secundum Caietanum, præceptum dicendi Horas distinctum est à præcepto dicendi eas cum attentione: nam præceptum dicendi eas, simpliciter prius fuit latum; postea vero in cap. dolentes, fuit impositum præceptum de attentione. Vnde, qui dicit Horas sine attentione, satisfacit præcepto primo de dicendis Horis; non autem secundo, de dicendis cum attentione. Sed, cum restitutio fructuum sit poena contra beneficiarios omittentes diuinum Officium; ille, qui voluntarie distrahitur recitando officium, illud non prætermittit, licet malè recitet Ergo non tenebitur restituere. Salua semper, &c.

RESOL. CXXIII.

Quidam Sacerdos habebat beneficium curatum cum multis oneribus, vt Missas, &c. & per multos annos multoties reliquit Horas Canonicas; Quæsumus an teneatur restituere in integrum omnes fructus, interim præceptos?

Et in textu huius Resolutionis docetur, quid Episcopus, Parochus, Canonicus, vel Beneficarius teneatur restituere pro omissione in recitatione Officij Diuini cuiuslibet diei.

Et an si contingat, Canonicum Caonicatus gratiam prius, vel absolute lucrari antequam officium diuinum omittat, nihil eius debere restituere? Ex p. 2. tr. 12. Ref. 8.

Sciebam, à quodam Theologo responsum affirmatiuum habuisse, & probabiliter: nam ita tenent Malder in 2. tractat. 10. cap. 2. dub. 4. Lorca in part. 2. tom. 2. disput. 24. de legib. membr. 1. vers. in iure autem Canonico. Suarez de relig. tom. 2. lib. 4. cap. 30. num. 4. Valquez in part. 2. tom. 2. disput. 168. num. 34. & 35. Azotius part. 1. lib. 10. cap. 14. quest. 5. Petrus à Nauarra lib. 2. cap. 20. num. 217. Valentia tom. 3. disput. 6. quest. 2. punct. 10. Squillante de oblig. Cler. part. 1. quest. 3. n. 66. & alij Ratio est: quia in Concilio Lateranensi vltimo, sub Leone X. sess. 9. §. statumus, & in Const. 138. Pij V. decernitur, vt nemo beneficium curatum, aut simplex habes, qui elapsis sex mensibus ab eius consecratione, sine legitimo impedimento Officij diuinum recitare omiserit, pro tẽpore, quo non recitauit, fructus suos faciat; imò eos impedire, tanquam rem iniuste captam;

Sup. hoc in Ref. 125.

capum, in fabricam Ecclesie, aut elemofynas pauperum teneatur. Super quas Pontificias Constitutiones videndi sunt, Nauert. in *Manuali*, c. 25. n. 122. Summa Corona p. 1. c. 1. n. 93. Fulchus de *visitatione*, lib. 2. c. 20. n. 22. M. Ant. Cucchus in *insit.* lib. 5. n. 7. n. 39. & Gigas de *pensionibus* q. 30.

2. At ego contrariam sententiam, tanquam probabilem, ei, si illam sequi vellet, demonstraui. Nam Syluius in 2. 2. q. 83. art. 13. concl. 4. Homobonus in *exam. Eccles.* p. 1. tractat. 4. c. 5. q. 42. Molfesius in *summa*, tom. 1. tract. 5. c. 3. n. 26. Fernandez in *suo exam. Theol.* p. 3. c. 13. §. 8. n. 2. Henricq. lib. 13. c. 13. n. 2. Tolerus lib. 2. c. 12. n. 2. Sotus lib. 10. q. 5. art. 6. Aragonius 2. 2. q. 83. art. 13. Medina lib. 1. c. 14. §. 11. Petrus de Ledelma in *summa*, tom. 2. tract. 9. cap. 4. conclus. 11. Raphael Torres in 2. 2. tom. 1. quest. 83. de *Horis Canonici*, contr. 9. num. 40. & Lessius lib. 2. cap. 34. num. 77. asserunt, eum, qui habet beneficium curatum, non teneri restituere, nisi partem correspondentem obligationi recitandi Horas:

Sup. hoc & seq. de npta vltim. diffie. huius §. in Ref. seq. & pro Beneficariis lege infra doctrinam §. pen. & vlt. Refol. 139.

vt, verbi gratia, Parochus, & Episcopus quintam partem pro rata restituant; reliquis quatuor, ratione tituli & onerum, retineant, Canonici quartam partem restituant; alij beneficiarij tertiam. Hec Henriquez, qui citat Lopez, Pennam, Cuevos, Gallo, & alios. Licet talis moderatio videatur Lessio iusto laxior, presertim in Canonici, & alijs, qui non habent aliud onus, quam precum. Vnde eam limitat ad eos beneficiarios, qui alia onera habent, idque iuxta onerum proportionem. Toletus lib. 2. c. 12. n. 9. putat, pro toto omisso Officio restituendam esse tertiam partem fructuum illi diei respondentium: quem sequitur Fernandez, *vbi supra*, Tandem addam in fine huius dubitationis doctrinam notabilem Ioan. de Salas de *legib. disp.* 1. §. 2. num. 27. qui contra Vasquez putat, quod si contingat, Canonicum canonicatus grossam prius verè, & absolute lucrari, antequam Officium omittat; nihil eius debere restituere; quia pena non est, vt fructus iam suos restituat; sed vt non faciat fructus suos. Hec ille.

RESOL. CXXIV.

Beneficiarius omittens recitationem Horarum quomodo debeat fructus restituere, & quid pro toto officio; & quid pro singulis Horis Canonici? Idem aduertitur de Episcopo, Canonico, & Parocho. Ex p. 4. tr. 4. & Misc. Ref. 111.

Sup. contentio in hac Ref. lege doctrinam Ref. precedentis per totam, & signanter à medio §. 2. & pro beneficiariis vide infra doctrinam §. pen. & vlt. Refol. 139.

7. Circa hoc in Bulla particulari anni 1561. cita disponit Pius V. quod qui per vnum diem totum Officium omiserit, tenetur restituere omnes fructus illius diei; qui Matutinum tantum omiserit, dimidiam partem, qui reliquis omnes horas, alteram dimidiam, qui harum singulas, v. g. Laudes, vel Primam, vel Tertiam, Sextam, aut Nonam, sextam partem fructuum illi diei respondentium; sed hæc Bulla cum tanto rigore accepta non videtur, ait Henriquez cap. 13. de *excommunicatione*, num. 2. in *glossa lit. Z.* vbi refert praxim cum sapientum consilio hunc rigorem ita moderare, vt Parochus & Episcopus quintam partem fructuum pro rata iuxta decisionem supradictam restituant, reliquis partes quatuor ratione tituli & onerum retineant, Canonici quartam partem restituant, alij verò simplices beneficiarij tertiam similiter habentes præstitionia, & pensiones Ecclesiasticas. Verum hæc moderatio, vt alibi adnotauimus, videtur Lessio lib. 2. cap. 34. dub. 22. num. 177. nimis laxa, presertim in Canonici & alijs, qui non habent aliud onus, quam precum, vnde eam limitat ad alios beneficiarios, qui alia onera habent, idque iuxta onerum propor-

tionem. At his non obstantibus Egidius de Trulench in *expofit. Bull. Crucata*, lib. 3. cas. 2. num. 3. putat opinionem supradictam Henriquez esse tutam & probabilem; ego verò in hac quaestione de meo nihil dicam, & nihil ponam, solum referre volui quod alij dixerunt.

RESOL. CXXV.

Cui facienda sit restitutio ex omissione Horarum Canoniarum? Ex p. 2. tr. 12. Ref. 127.

1. Respondeo, faciendam esse fabricæ beneficij, vel pauperibus, vt patet ex Bulla Pij V. & ex Doctoribus communiter; sub nomine verò fabricæ continetur non solum propria Ecclesia beneficij, sed fabrica domus beneficij, in qua beneficiarius habitat, vel alterius domus ipsius beneficij, vel vilitas in emendis, vel meliorandis agris, vt fructus in perpetuum augeantur. Ita Suarez de *Relig.* tom. 2. lib. 4. c. 30. n. 19. & alij.

2. Sub nomine verò pauperum intelliguntur etiam pauperes alterius loci, in quo non est situm beneficium, & intelligitur etiam ipse beneficiarius si sit pauper, & id non fiat in occasione non recitandi, & eius mater, fratres, aut sorores, non solum si sint mendici, sed etiam si necessarii ad decentiam personæ, & status careant, quales sunt multi nobiles. Ita Faustus de *Horis Canon.* lib. 2. q. 28. & Villalob. in *sum.* tom. 1. tract. 24. dub. 17. n. 9. Fernandez in *exam. Theol.* part. 3. c. 12. §. 8. n. 3. & alij.

3. Hæc etiam restitui potest fieri Missis, & alijs suffragiis in utilitatem defunctorum; nam ipsi sunt etiam iudicantes. Ita Filliucius tom. 2. tract. 23. c. 10. n. 325. qui citat Suarez, & alios.

RESOL. CXXIV.

An Beneficiarius, qui omittit Horas Canonicas, liberetur à restitutione fructuum propter elemofynas pauperibus largitas, non tamen hoc intuitu? Et quid est dicendum de alijs debitis, an contrarium sit sentiendum? Ex part. 3. tractat. 6. & Misc. Ref. 17.

1. Hæc casus mihi contingit, & ab onere restitutionis consulentem liberaui, nixus auctoritate Pauli Layman in *Theol. mor.* lib. 3. sect. 3. tract. 2. c. 12. n. 9. vbi sic ait. Quando obligatio restituendi, puta pauperibus, ex iure Ecclesiastico tantum promanet, arbitror probabiliter dici posse elemofynas, quæ cum tali obligatione, quamvis figurate non animo satisfaciendi factæ sint, tamen ad eas extinguendas prodesse posse. Exempli causa. Vnde Confessario ad confessionem, qui toto anno officium recitare neglexit, & ideo in pijs causis 300. aureos restituere deberet, tali obligatione Confessario illi significata, respondet, se quamuis huius obligationis immemorem, his ipsis diebus statuan argenteam Ecclesie alicui donasse, quæ 300. aut amplius aureis æstimeretur, puto piam quæ non desunt Doctores qui ita sentiunt; tum, quia videtur esse virtualis intentio omnium dantium elemofynas, satisfaciendi per eas omnibus obligationibus quas suis peccatis, aut negligentis contraxerunt; tum denique quia leges Ecclesiasticæ benignè explicari debent. Ita Layman, & ego.

2. Notandum